

15.12.2010

MIS ON INVESTEERIMISKONTO?

Mida võiks teada maksukohustuse edasilükkamisest
investeerimiskontot kasutades

Sisukord

Sisukord.....	2
Sissejuhatus	3
1. „Tavalise” maksustamissüsteemi ja investeerimiskonto süsteemi lihtsustatud võrdlus.....	3
1.1. „Tavaline süsteem”	3
1.2. Investeerimiskonto	4
2. Investeerimiskonto detailid	6
2.1. Pangakonto	7
2.2. Tulumaksudkohustuse edasilükkamise tingimused.....	7
2.3. Investeerimiskonto sisse- ja väljamaksed.....	8
2.3.1. Investeerimiskonto sissemaksed.....	8
2.3.1.1. Finantsvara soetamise ja võõrandamise kulu sissemaksena.....	8
2.3.2. Investeerimiskonto väljamakse	9
2.4. „Igapäevase” arvelduskonto kasutamine investeerimiskontona pole mõistlik.....	9
2.5. Investeerimiskonto sulgemine	10
3. Finantsvara	12
3.1. Investeerimisriskiga elukindlustuslepingud	14
3.1.1. IRE lepingute maksustamine „tavalises süsteemis”	14
3.1.2. IRE leping kui finantsvara, mida võib soetada investeerimiskontolt	15
3.1.3. Väljamakse soodustatud isikule	18
3.2. Hoiused, mille intress on maksustatav	19
4. Pärandina ja kinke teel saadud finantsvara investeerimiskonto süsteemis.....	21
5. Kohustuste tagamine	21
6. Tulumaksu kinnipidamise kohustus	23
7. Maksustatava intressiga hoiuse ja olemasolevate väärtpaberite üleminekusätted.....	24
7.1. Hoiuseintressi maksustamise üleminekuregulatsioon	24
7.2. Olemasolevate väärtpaberite investeerimiskonto süsteemi viimine.....	24

Sissejuhatus

Investeeringuskonto on täiesti tavaline pangakonto, mis võetakse kasutusele eesmärgiga teha sellelt ainult finantsinvesteeringuid. Investeeringuskonto kasutamine võimaldab finantsvaralt saadud tulu maksustamist edasi lükata. Selleks peab maksumaksja kandma oma investeeringuskontole raha, mille eest soetab näiteks väärtpabereid. Nende väärtpaberite võõrandamisest saadud raha peab taas laekuma investeeringuskontole (kas otse tehingust või viivitamatult ümber kandes), siis ei teki sellest võõrandamistehingust kohest maksukohustust ja saadud raha on täies ulatuses võimalik edasi investeerida järgmistesse väärtpaberitesse. Kõrvuti jäävad kehtima kaks investeeringustulu maksustamise süsteemi: senikehtinud nn „tavaline süsteem” ja uus investeeringuskonto süsteem.

Tavaline pangakonto on valitud vahendiks, sest see võimaldab investoril vabamalt valida, kus Euroopa Liidu ja OECD liikmesmaade piires ta investeerimisega tegeleb. Valinud oma investeeringute sihtkohaks Londoni börsi, võib investor kõik tehingud teha Suurbritannias asuva panga arvelduskontolt, nimetades selle konto oma investeeringuskontoks ja deklareerides konto sisse- ja väljamaksed oma tuludeklaratsioonis. Sel juhul ei pea investor kalkuleerima, kui palju Eesti ja Suurbritannia pankade vaheliste ülekannete kulu tema investeeringutulu vähendab.

Tuleb silmas pidada, et tegemist on maksukohustust edasilükkava, mitte maksuvabastust võimaldava vahendiga. Seega peaks iga finantsinstrumendi puhul kaalutlema, kas selle soetamine läbi investeeringuskonto on otstarbekas. See puudutab eelkõige investeeringuriskiga elukindlustuslepinguid, mis on sõlmitud näiteks lapsele kooliraha kogumise eesmärgil (nendest täpsemalt peatükis 3.1).

Kui investeeringust saadud tulu on kavas kohe tarbimisse võtta, siis ei ole investeeringuskonto kasutamine otstarbekas. Kavatsedes saadud tulu aga uuesti finantsvarasse investeerida, võib kaaluda investeeringuskonto kasutamist.

1. „Tavalise” maksustamissüsteemi ja investeeringuskonto süsteemi lihtsustatud võrdlus

1.1. „Tavaline süsteem”

Tulumaksuga maksustatakse kasu vara võõrandamisest.¹ Maksustatav kasu on müüdüd vara soetamismaksumuse ja müügihinna vahe.² Tuludeklaratsioonis deklareeritakse iga maksustamisperioodil tehtud müügitheing. Iga tehinguga võib kaasneda maksukohustus.

Näide 1.

Investor A on soetanud 100 rahaühiku eest väärtpaberi ABC ja ta müüb selle 17.06.2011 110 rahaühiku eest. Lisaks müüb ta 13.10.2011 55 rahaühiku eest väärtpaberi BCD, mille ta on ostnud 50 rahaühiku eest.

2011. aasta eest esitatavas tuludeklaratsioonis deklareerib Investor A kasu väärtpaberite võõrandamisest 15 rahaühikut ($110-100=10$ ja $55-50=5$). Investor A maksab 15. rahaühikut arvatud tulumaksu 2011. aasta eest 2012. aastal.

¹ Tulumaksuseadus, § 15

² Tulumaksuseadus, § 37

1.2. Investeerimiskonto

Väärtpaberi võõrandamisest saadud kasu maksustamist on võimalik edasi lükata järgnevatele aastatele, kui maksumaksja teeb tehinguid läbi investeerimiskonto. Investeerimiskonto on tavaline pangakonto, mille maksumaksja on avanud selleks, et sellel oleva raha eest väärtpaberitehinguid (ja teatud muid investeeringuid) teha ja selle abil tulumaksukohustust edasi lükata. Ühel maksumaksjal võib olla mitu investeerimiskontot, mitmel maksumaksjal ei saa olla ühist investeerimiskontot. Neid väärtpabereid ja teisi finantsinstrumente, millest saadud kasu maksustamist on võimalik investeerimiskonto süsteemi kasutades edasi lükata, nimetatakse seaduses finantsvaraks. **Finantsvara hulka ei kuulu II ja III samba pensionifondi osakud ega kogumispensioni kindlustuslepingud.** Maksukohustuse edasilükkamiseks peab maksumaksja kandma investeerimiskontole raha, mille eest ta ostab finantsvara. Samuti peab sellele pangakontole laekuma kogu raha, mille ta saab finantsvara müügist, muidu ei ole võimalik maksukohustust edasi lükata. Finantsvara müügist või muul moel finantsvaralt saadud raha peab laekuma kas otse investeerimiskontole või tuleb viivitamatult investeerimiskontole kanda, kui see on muule kontole laekunud.

Investeerimiskonto on tavaline pangakonto, mida kasutatakse tehingute tegemisel, millelt saadud tulu maksukohustust soovitakse edasi lükata.

Finantsvara on need finantsinstrumendid, millelt saadud tulu maksustamist on võimalik investeerimiskontot kasutades edasi liikata.

Samamoodi nagu on võimalik edasi lükata väärtpaberite võõrandamisest saadud kasu maksustamist, saab edasi lükata finantsvaralt saadud muu tulu maksustamist. Selliseks tuluks võib olla intress, kindlustushüvitis ja muu sarnane tulu, mida finantsvaralt saada võib.

Investeerimiskonto süsteemi kasutamise korral maksustatakse summa, mille võrra kõikide investeerimiskontode väljamaksed ületavad kõikidele investeerimiskontodele tehtud sissemaksed³. Investeerimiskonto kasutaja deklareerib tuludeklaratsioonis kõikidele investeerimiskontodele tehtud sissemaksed ja väljamaksed investeerimiskontode krediteerimise ja debiteerimise ajalisel järjekorras ning arvutab sissemaksete jäägi. Kuni sissemaksete jääk on positiivne (kontodelt on välja makstud vähem kui sisse), maksukohustust ei teki.

Investeerimiskonto deklaratsioonivorm:

6.5 I osa. Tulu finantsvaralt						
Konto number või IBAN kood	Kande kuupäev	Konto sissemaks jääk enne tehingut	Sissemakse summa	Väljamakse summa	Veerg 5 - veerg 4 - veerg 3:	
					maksustatav summa (positiivne tulek või null)	edasi kantav summa (negatiivne tulek plussmärgiga kantakse järgmise rea veergu 3)
1	2	3	4	5	6	7
12345	12.02	120	15	-	-	(0-15-120=) -135
67890	13.03	135	10	-	-	(0-10-135)=-145
12345	16.05	145	-	55	-	(55-0-145=) -90
67890	09.08	90	-	10	-	(10-0-90)=-80
12345	07.10	80	-	90	(90-0-80=) 10	-
Kokku:					10	X

³ Tulumaksuseadus, § 17² lg 4

Investeeringiskontol võib raha olla ükskõik millises valuutas ning sellelt võib tehinguid teha ükskõik millises valuutas. Valuuta konverteerimine investeeringiskontol on lubatud vahetult finantsvara soetamiseks ning ainult selle finantsvara soetamise eesmärgil. Investeeringiskonto kasutamine valuuta konverteerimistelt tulu teenimise eesmärgil ei ole lubatud.

Tehingute tegemisel eurost erinevas valuutas tuleb arvestada, et deklaratsioonivormil peavad sisse- ning väljamaksed olema kajastatud eurodes. Eurost erinevas valuutas tehtud sisse- ning väljamaksed tuleb deklaratsioonil ümber arvestada eurodesse investeeringiskonto krediteerimise või debiteerimise päeval kehtinud kursiga.

Näide 2.

Investor B avab pangakonto, millelt kavatses hakata tegema ainult väärtapberiinvesteeringuid. Selle konto nimetab ta enda jaoks investeeringiskontoks.

- 03.02.2011 kannab Investor B sellele pangakontole 100 rahaühikut.
- 15.02.2011 ostab ta 100 rahaühiku eest väärtapberi CDE. Ta maksab selle eest oma investeeringiskontolt.
- 21.09.2011 müüb ta 110 rahaühiku eest väärtapberi CDE. Tema investeeringiskontole laekub samas summas raha.
- 7.10.2011 ostab ta 105 rahaühiku eest väärtapberi DEF. Tema investeeringiskontole jääb 5 rahaühikut.
- 23.12.2011 võtab Investor B investeeringiskontolt 5 rahaühikut välja. Kontole raha ei jää.

Investor B esitab 2011.a tuludeklaratsiooni:

Konto number või IBAN kood	Kande kuupäev	Konto sissemakse jääk enne tehingut	Sissemakse summa	Väljamakse summa	Veerg 5 - veerg 4 - veerg 3:	
					maksustatav summa (positiivne tulem või null)	edasi kantav summa (negatiivne tulem plussmärgiga kantakse järgmise rea veergu 3)
1	2	3	4	5	6	7
12345	03.02	0	100	-	-	-100
12345	23.12	100	-	5	-	-95
Kokku:					0	X

2011.a eest Investoril B maksukohustust ei teki, sest sissemaksete jääk on positiivne – väljamaksed ei ületa sissemaksete jääki.

„Tavalise süsteemi” korral oleks Investor B maksukohustus kaasnenu juba 21.09.2011 tehinguga. Investeeringiskonto abil oli tal aga sellest tehingust saadud kasu võimalik maksuvabalt reinvesteerida.

Näide 2 jätkub.

Investor B maksukohustus saabub.

- 12.02.2012 müüb Investor B 120 rahaühiku eest väärtpaberi DEF. Sama summa laekub tema investeerimiskontole. Kontole jääb 120 rahaühikut.
- 13.03.2012 võtab ta kogu kontol oleva raha (120 rahaühikut) välja.

Investor B esitab 2012.a tuludeklaratsiooni:

Konto number või IBAN kood	Kande kuupäev	Konto sissemakse jääk enne tehingut	Sissemakse summa	Väljamakse summa	Veerg 5 - veerg 4 - veerg 3:	
					maksustatav summa (positiivne tulem või null)	edasi kantav summa (negatiivne tulem plussmärgiga kantakse järgmise rea veergu 3)
1	2	3	4	5	6	7
12345	13.03	95	-	120	25	-
Kokku:					25	X

Väljamaksed ületasid sissemaksete jäägi. Tulumaks arvutatakse 25. rahaühikult. Investor B maksab tulumaksu 2012. aasta eest 2013. aastal.

Näites 2 lükkas Investor B oma väärtpaberilt CDE saadud kasu maksustamist edasi ühe aasta võrra. Kuivõrd Investor B võttis raha kontolt välja, maksustati väärtpaberi DEF müügist saadud tulu samal aastal kui kasu saadi.

2. Investeerimiskonto detailid

Investeerimiskontot ei tohiks segi ajada väärtpaberikontoga. Olemuselt on investeerimiskonto selline pangakonto, millel hoitakse ainult raha. Investeerimiskontol olnud raha eest ostetud väärtpaber ei asu maksumaksja investeerimiskontol, vaid väärtpaberikontol või mõnede instrumentide puhul (nt investeerimisriskiga elukindlustuslepingud) n.ö maksumaksja lauasahelis. Mõni pank võib pakkuda kliendile koondvaadet, kus on näha nii isiku kontol olev raha kui ka tema väärtpaberid, kuid arvestuses on need siiski eraldi.

Investeerimiskonto on tavaline pangakonto, millel hoitakse vaid raha.

Väärtpaberid asuvad väärtpaberikontol.

Investeerimiskonto võib olla iga pangakonto, mis on investeerimise otstarbeks kasutusele võetud. Maksuhaldurile antakse pangakonto investeerimiskontona kasutusele võtmisest teada füüsilise isiku tuludeklaratsioonis. Selleks märgitakse deklaratsiooni vastavasse tabelisse, et teatud pangakontot kasutatakse investeerimiskontona.

Investeerimiskonto puhul peaks lisaks meeles pidama, et intress, mida saadakse raha hoiustamise eest investeerimiskontol, on tulumaksuga maksustatav. (Vt ka ptk 3.2.)

Käesolevas peatükis kirjeldatakse detailsemalt tulumaksuseaduse § 17².

2.1. Pangakonto

Investeeringiskonto on tavaline pangakonto. Selle konto võib avada Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigis⁴ või OECD liikmesriigis⁵ tegutsevas krediidiuasutuses. Ühel maksumaksjal võib olla mitu investeeringiskontot, mitmel maksumaksjal ei saa olla ühist kontot.

Investeeringiskontona võib kasutusele võtta ka juba olemasoleva pangakonto.

Pangakonto investeeringiskontona kasutusele võtmise otsust ei pea tingimata tegema kohe 1. jaanuaril, vaid sellise otsuse võib vastu võtta terve aasta vältel. Järgmisel aastal esitatavas tuludeklaratsioonis tuleb siis deklareerida selle konto kui investeeringiskonto toimingud alates kuupäevast, kui see konto otsustati investeeringiskontona kasutusele võtta.

Näide 3.

Investor B kavatses 2011 hakata kasutama investeeringiseks pangakontot, mille ta avas 2010.

- Otsuse tegemise hetkel (nt 13.02.2011) on sellel kontol 100 rahaühikut.
- Investor B deklareerib selle konto jäägi investeeringiskonto 2011. a. sissemaksena.
- 15.02.2011 ostab Investor B selle 100 rahaühiku eest väärtpaberi CDE. Ülejäänud toimingud on samad nagu näites 2.

Deklaratsioonis näeb see välja nii:

Konto number või IBAN kood	Kande kuupäev	Konto sissemaks jääk enne tehingut	Sissemakse summa	Väljamakse summa	Veerg 5 - veerg 4 - veerg 3:	
					maksustatav summa (positiivne tulem või null)	edasi kantav summa (negatiivne tulem plussmärgiga kantakse järgmise rea veergu 3)
1	2	3	4	5	6	7
12345	13.02	0	100	-	-	-100
12345	23.12	100	-	5	-	-95
Kokku:					0	X

- Sarnaselt toimib ta ka siis, kui kavatses investeeringiskontot hakata kasutama näiteks 2012. aastal. Kui tal on varem (2011 või 2009 või ka 2001) avatud pangakonto, mille jääk on investeeringute tegemise eel 100 rahaühikut, deklareerib ta selle 100 rahaühikut 2012. aasta investeeringiskonto sissemaksena.

2.2. Tulumaksukohustuse edasilükkamise tingimused

Finantsvaralt saadud tulult maksukohustuse edasilükkamiseks tuleb finantsvara soetada üksnes investeeringiskontol oleva raha eest ja finantsvaralt saadud tulu tuleb viivitamatult kanda investeeringiskontole.

Tulumaksukohustust on võimalik edasi lükata ainult kandes finantsvaralt saadud raha maksumaksja enda investeeringiskontole.

⁴ Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigid on Euroopa Liidu liikmesriigid ning Norra, Island ja Liechtenstein.

⁵ Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni – OECD – liikmesriigid on Austraalia, Austria, Belgia, Kanada, Tšiili, Tšehhi Vabariik, Taani, Soome, Prantsusmaa, Saksamaa, Kreeka, Ungari, Island, Iirimaa, Iisrael, Itaalia, Jaapan, Korea, Luksemburg, Mehhiko, Holland, Uus-Meremaa, Norra, Poola, Portugal, Slovakkia, Sloveenia, Hispaania, Rootsi, Šveits, Türgi, Ühendkuningriik, USA. Eesti saab OECD liikmeks 1. jaanuaril 2011.

http://www.oecd.org/pages/0,3417,en_36734052_36761800_1_1_1_1_1.00.html

Seega esmalt tuleb raha investeerimiskontole kanda ning seejärel saab teha investeeringuid. Kontol juba olevat raha võib maksuvabalt kasutada üksnes investeeringute tegemiseks seaduses määratud finantsvarasse.

Teiseks peab finantsvaralt jooksvalt saadud maksustatav tulu tulumaksuseaduse tähenduses (nt intress võlakirjalt või hoiuselt, vm), ning finantsvara võõrandamisest, sh kindlustuslepingu alusel saadud summa laekuma investeerimiskontole. Kui eelnimetatud summad laekuvad mitte-investeerimiskontole, tuleb see raha viivitamatult kanda investeerimiskontole. See tähendab, et investeeringust saadud raha ei või võtta enne investeerimiskontole kandmist vahepeal tarbimisse, vaid see tuleb kanda kohe investeerimiskontole. „**Viivitamatult**” tähendab kohustuse täitmist esimesel kohustatud isikust sõltuval võimalusel. Finantsvaralt saadud tulu, mida ei kanta viivitamatult investeerimiskontole, loetakse väljamakseks.

2.3. Investeerimiskonto sisse- ja väljamaksed

2.3.1. Investeerimiskonto sissemakse

Investeerimiskonto sissemakse on igasugune investeerimiskontole kantud raha. Ka investeerimiskontona kasutusele võtmise ajal sellel pangakontol oleva raha jääk on sissemakse. Selline pangakonto jääk deklareeritakse investeerimiskonto esimese kandena.

Sissemakse ei ole

- finantsvaralt saadud maksustamata tulu (vara müügist laekunud raha, intress jne);
- raha, mis kanti investeerimiskontole isiku teiselt investeerimiskontolt.

Finantsvaralt saadud tulu on sissemakse juhul, kui see on tulumaksuga maksustatud. Näiteks kui väljamakse tegijal on kohustus selliselt tulult tulumaks kinni pidada, siis võib saadud tulu netosumma deklareerida investeerimiskonto sissemaksena.

Sissemakseks loetakse ka vahetult finantsvara soetamise eesmärgist muul põhjusel valuuta konverteerimist. Sellisel juhul deklareeritakse müüdüd valuuta investeerimiskonto väljamaksena ning ostetud valuuta sissemaksena.

Teatud juhtudel deklareeritakse sissemakse ka siis, kui investeerimiskontole sissemakseks raha ei kanta (vt ptk 4 s.o pärand ja kinge, ptk 3.1.2 investeerimisriskiga elukindlustusleping, mis on sõlmitud 1.08.-31.12.2010, ptk 7 maksustatava intressiga hoiuse ja olemasolevate väärtpaberite üleminekusätted).

2.3.1.1. Finantsvara soetamise ja võõrandamise kulu sissemaksena

Finantsvara soetamise ja võõrandamisega otseselt seotud dokumentaalselt tõendatud kulu käsitatakse investeerimiskonto sissemaksena, kui seda kulu ei ole tehtud sissemakse arvel. Maksustatava intressiga hoiuse puhul loetakse soetuskulude hulka ka riskipremia ning võõrandamiskulude hulka katkestustasu.

Kulude arvestamisel tuleb lähtuda reeglist, et sissemakse arvel tehtud kulusid ei või uuesti sissemaksena deklareerida.

Näide 4.

Näide 4.1

- Investor D investeerimiskontol on 0 rahaühikut ning sissemaksete jääk on 0 rahaühikut.
- Investor D kannab oma investeerimiskontole 228 rahaühikut.
- Investor D investeerimiskontol on 228 rahaühikut ning sissemaksete jääk on 228 rahaühikut.
- Ta ostab AS ABC aktsiaid 225 rahaühiku eest ja maksab investeerimiskontolt tehingutasu 3 rahaühikut.
- Antud juhul ei ole lubatud tehingutasu sissemaksena deklareerida, sest sellisel juhul käsitataks ühte ja sama summat kahekordselt sissemaksena.

Näide 4.2

- Investor A investeerimiskontol on 228 rahaühikut ning sissemaksete jääk on 200 rahaühikut.
- Investor A teeb investeerimiskontolt väljamakse 200 rahaühikut.
- Investor A investeerimiskontol on 28 rahaühikut ning sissemaksete jääk on 0 rahaühikut.
- Investor A kannab oma investeerimiskontole täiendavalt 200 rahaühikut.
- Investor A ostab AS ABC aktsiaid 225 rahaühiku eest ja maksab investeerimiskontolt tehingutasu 3 rahaühikut.
- Sellisel juhul on lubatud tehingutasu sissemaksena deklareerida. Tehingutasu summat ei ole varem sissemaksena arvestatud.

2.3.2. Investeerimiskonto väljamakse

Investeerimiskonto väljamakse on igasugune investeerimiskontolt tehtud kanne.

Väljamakse ei ole:

- investeerimiskontolt makstud raha, millega soetatakse finantsvara;
- raha, mille isik kannab oma teisele investeerimiskontole.

Väljamakse on ka finantsvaralt saadud tulu, mida ei kanta viivitamatult investeerimiskontole (vt ptk 2.2).

Väljamakseks loetakse ka vahetult finantsvara soetamise eesmärgist muul põhjusel valuuta konverteerimist. Sellisel juhul deklareeritakse müüdüd valuuta investeerimiskonto väljamaksena ning ostetud valuuta sissemaksena.

Väljamakse deklareerimise erandjuhtumid on sellised, kui investeerimiskontolt raha ei kanta – näiteks investeerimiskonto kasutamise korral kohustuste tagamiseks (vt ptk 5), investeerimiskonto sulgemise korral (vt ptk 2.5).

Finantsvara võõrandamine viisil, et võõrandaja tulu ei saa (nt kinkimine), on võrdsustatud investeerimiskonto väljamaksega finantsvara turuhinnas.

2.4. „Igapäevase” arvelduskonto kasutamine investeerimiskontona pole mõistlik

Kuna iga sisse- ja väljamakse (investeerimiskonto mõistes, vt ptk 2.3) tuleb tuludeklaratsioonis deklareerida, siis peaks maksumaksja endale teadvustama, et investeerimiskontona ei maksa kasutada pangakontot, kuhu tavaliselt laekub tema palk ja millelt ta teeb oma igapäevaseid

kulutusi. Sellega kaasneb tohutult suurem koormus deklaratsiooni täitmisel, samuti suureneb oht vigade tegemiseks.

Näide 5.

Investor F võttis investeerimiskontona kasutusele seni tema igapäevases kasutuses olnud konto. F jätkab ka oma igapäevaste kulutuste tegemist samalt kontolt.

Seega peab ta oma maksudeklaratsioonis ainuüksi maikuu puhul arvestama, et:

- 04.05 laekub tema kontole palk 1125 rahaühikut
- 06.05, 11.05, 12.05, 17.05, 20.05, 25.05, 29.05 käib ta toidukaupluses ja kulutab seal vastavalt 50, 42, 9, 61, 29, 32 ja 14 rahaühikut
- 10.05 maksab ta auto liisingumakset 131 rahaühikut
- 12.05 ostab ta endale AS XYZ aktsiaid 468 rahaühiku eest
- 13.05 ja 28.05 ostab ta autole bensiini vastavalt 42 ja 44 rahaühiku eest
- 23.05 ostab ta endale uue pintsaku 129 rahaühiku eest.

Tema deklaratsioon näeb selle tulemusel välja selline:

Konto number või IBAN kood	Kande kuupäev	Konto sissemakse jääk enne tehingut	Sissemakse summa	Väljamakse summa	Veerg 5 - veerg 4 - veerg 3:	
					maksustatav summa (positiivne tulem või null)	edasi kantav summa (negatiivne tulem plussmärgiga kantakse järgmise rea veergu 3)
1	2	3	4	5	6	7
12345	04.05	129	1125	-	-	-1254
12345	06.05	1254	-	50	-	-1204
12345	10.05	1204	-	131	-	-1073
12345	11.05	1073	-	42	-	-1031
12345	12.05	1031	-	9	-	-1022
12345	13.05	1022	-	42	-	-980
12345	17.05	980	-	61	-	-919
12345	20.05	919	-	29	-	-890
12345	23.05	890	-	129	-	-761
12345	25.05	761	-	32	-	-729
12345	28.05	729	-	44	-	-685
12345	29.05	685	-	14	-	-671
Kokku:					0	X

Seega tegelikult deklareerib ta maikuu kõik muud kulutused peale selle ühe, mis on otseselt investeerimistegevus – AS XYZ aktsiate ost. Väljamakse ei ole investeerimiskontolt makstud raha, millega soetatakse finantsvara.

2.5. Investeerimiskonto sulgemine

Investeerimiskontot on võimalik igal hetkel (sh aasta keskel) sulgeda. Investeerimiskonto sulgemine on see, kui sellena kasutatav pangakonto suletakse. Investeerimiskonto sulgemisena võib käsitada ka selle „deklaratiivset sulgemist” – maksumaksja kasutab pangakontot edasi, kuid ta ei soovi seda enam investeerimiskontona kasutada. Maksustamise seisukohalt investeerimiskonto sulgemisele takistust ei ole, küll aga tuleb arvestada, et selle tulemusel võib saabuda maksukohustus. Kui maksumaksjal on ühe konto sulgemise ajal veel teinegi investeerimiskonto ja ta soovib jätkuvalt oma tulumaksukohustust edasi lükata, tuleb tal suletaval kontol oleva raha jääk kanda teisele investeerimiskontole. Kui ta selle konto jääki

teisele kontole ei kannu või kui tal pole teist kontot, siis deklareeritakse kontol sulgemise ajal olev jääk investeerimiskonto väljamaksena.

Viimase investeerimiskonto sulgemise ajal alles oleva finantsvara, mis on soetatud investeerimiskontol olnud raha eest, peab viima „tavalisse maksustamissüsteemi”. Selleks deklareeritakse selle finantsvara soetamismaksumus viimase investeerimiskonto sulgemise päeva väljamaksena.

IRE lepingu soetamismaksumuseks investeerimiskonto süsteemis loetakse IRE lepingu sissemaksete summa, millest on lahutatud IRE lepingu väljamaksete summa. Investeerimiskonto sisse- ning väljamaksed IRE lepingu soetamismaksumust ei mõjuta.

Investeerimiskontot kasutanud isiku surm on võrdsustatud kõigi tema investeerimiskontode sulgemisega ning sellega võib kaasneda surnud isiku poolt edasilükatud tulumaksu tasumise kohustus.

Näide 6.

Investor D otsustab, et ei soovi enam investeerimiskonto süsteemi kasutada ja finantsvaralt saadud tulu maksustamist edasi lükata. Sisuliselt otsustab ta investeerimiskonto sulgeda. Faktiliselt võib ta jätkata sellel kontol arveldamist, kuid maksudeklaratsioonis tuleb deklareerida, et investeerimiskonto on suletud.

- Investeerimiskonto sulgemise päeval (nt 14.06) on tal sellel kontol 1000 rahaühikut.
- Lisaks on tal alles aktsiaid: AS UHF (soetusmaksumus 2000 rahaühikut, turuväärtus 1900 rahaühikut); AS BCD (3000/4000); VCD Inc. (1500/1700).
- Investeerimiskonto sissemaksete jääk on konto sulgemise päeval 5000 rahaühikut.

Investor D esitab deklaratsiooni:

Konto number või IBAN kood	Kande kuupäev	Konto sissemakse jääk enne tehingut	Sissemakse summa	Väljamakse summa	Veerg 5 - veerg 4 - veerg 3:	
					maksustatav summa (positiivne tulem või null)	edasi kantav summa (negatiivne tulem plussmärgiga kantakse järgmise rea veergu 3)
1	2	3	4	5	6	7
12345	14.06	5000	-	1000	-	-4000
12345	14.06	4000	-	2000	-	-2000
12345	14.06.	2000	-	3000	1000	-
12345	14.06	0	-	1500	1500	-
Kokku:					2500	X

Sellela on Investor D-l investeerimiskonto sulgemine deklareeritud ja selgub maksustatav kasu, millelt tulumaksu tasumist ta konto sulgemiseni on edasi lükanud.

Edaspidi võõrandades neid kolme väärtpaperit on need justkui soetatud maksustatud tulu arvel, mistõttu on õigustatud müügitulust soetamismaksumuse maha arvamine.

3. Finantsvara

Investeeringiskonto kaudu investeerides on võimalus saadud tulult tulumaksu maksmist edasi lükata eeldusel, et tehinguid tehakse finantsvaraga⁶. Finantsvarana käsitletakse põhimõtteliselt kolme liiki instrumente – hoieuseid, väärtpabereid ja investeerimisriskiga elukindlustuslepinguid.

Finantsvarana käsitatavate väärtpaberite all peetakse silmas üldjuhul kõikvõimalikke väärtpaberite liike – aktsiaid, võlakirju, fondiosakuid, tuletisinstrumente jne. Seejuures on eelnimetatud väärtpaberitele seatud tingimuseks see, et nimetatud väärtpaberitega kas kaubeldakse väärtpaberibörsil⁷ (sh ka alternatiivturul⁸) või neid pakutakse avalikult. Seadus kasutab formaal-juriidilise mõistena väärtpaberibörsi asemel reguleeritud väärtpaberituru mõistet ja alternatiivturu asemel mitmepoolse kauplemissüsteemi mõistet. Avalik pakkumine tähendab lihtsustatult öelduna seda, et nimetatud väärtpaberite pakkumine on suunatud avalikkusele (üldjuhul sajale või rohkemale isikule), selle kohta on koostatud prospekt ja selle on registreerinud järelevalveasutus (Eestis siis Finantsinspeksioon⁹).

Lisaks eeltoodule saab finantsvarana käsitleda ka teatud eriliigilisi väärtpabereid, mis ei vasta eeltoodud nõuetele. Nendeks on investeerimisfondide aktsiad ja osakud, tuletisinstrumentid ning lühiajalised võlaväärtpaberid. Et investor saaks finantsvarana omandada investeerimisfondide aktsiaid või osakuid, on eeltingimuseks see, et selliste investeerimisfondide üle teostatakse finantsjärelevalvet¹⁰. **Finantsvaraks ei loeta II ja III samba pensionifondi osakuid ja kogumispensioni kindlustuslepinguid**, sest nendele kohalduvad teistsugused maksustamisreeglid.

Tuletisinstrument loetakse finantsvaraks vaid juhul, kui selle omandamisel on vastaspooleks professionaalne finantsasutus (näiteks pank) ja selle tuletisinstrumenti alusvaraks on kaubeldavad väärtpaberid, investeerimisfondide aktsiad, osakud või hoised.

Lühiajaline võlaväärtpaber ehk rahaturuinstrument kuulub finantsvara alla eeldusel, et ta on likviidne ja selle väärtust peab olema võimalik igal ajal täpselt määratleda. Üldjuhul loetakse võlaväärtpaberit lühiajaliseks, kui selle tagasivõtmiss- või lunastamisperiood on kuni üks aasta. Lisaks peab rahaturuinstrumenti emitent olema kas riigi või kohaliku omavalitsuse üksus, finantsasutus või isik, kelle muude väärtpaberitega kaubeldakse väärtpaberibörsil.

Et väärtpaber kvalifitseeruks finantsvaraks investeerimiskonto süsteemi tähenduses, on üldreegliks see, et nimetatud väärtpaber peab olema kaubeldav Eesti või mõne muu Euroopa Liidu riigi väärtpaberibörsil või OECD liikmesriigi (nt USA, Austraalia) väärtpaberibörsil või nendes riikides avalikult pakutav. Nimetatud territooriumi reegel kehtib sisuliselt samamoodi ka erandi osaliseks saanud väärtpaberite suhtes – investeerimisfondide aktsiate ja osakute, tuletisinstrumentide ja lühiajaliste võlaväärtpaberite suhtes (nt investeerimisfondide, mille üle

⁶ Tulumaksuseadus § 17¹

⁷ Vt nt väärtpabereid, millega kaubeldakse Eesti väärtpaberibörsil:

<http://www.nasdaqomxbaltic.com/market/?lang=et>; nimekiri EL väärtpaberibörsidest on kättesaadav siit: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:158:0003:0008:ET:PDF> (andmeid uuendatakse teatud regulaarsusega)

⁸ Tallinna alternatiivturu kohta on täpsem info kättesaadav siit:

<http://firstnorth.nasdaqomxbaltic.com/market/?lang=et>

⁹ Teave Finantsinspeksiooni poolt registreeritud väärtpaberiprospektide kohta on kättesaadav siit:

<http://www.fi.ee/index.php?id=2669>

¹⁰ Finantsinspeksiooni poolt järelevalvatavate investeerimisfondide nimikiri on kättesaadav siit:

<http://www.fi.ee/index.php?id=344>

Soome või USA vastav järelevalveorgan teostab finantsjärelevalvet). Siiski ei ole välistatud ka selliste väärtpaperite omandamine läbi investeerimiskonto süsteemi, kui nendega kaubeldakse eespool mitteloetletud riikide (nt Brasiilia, Hiina, India) börsidel või teostab nimetatud riigi järelevalveorgan nende üle järelevalvet. Sellisel juhul tuleb aga nimetatud väärtpaper omandada Eestis või mõnes muus Euroopa Liidu liikmesriigis või OECD liikmesriigis litsentseeritud panga või muu investeerimisteenuste pakkuja vahendusel. Muu investeerimisteenuse pakkuja all on peetud silmas eelkõige riiklikult järelevalvatavaid litsentseeritud väärtpaperituru kutselisi osalisi (investeerimisühing ja fondivalitseja), kellel on õigus osutada investeerimisteenuseid.

Finantsvaraks on ka ülalnimetatud riikide (Euroopa Liit, OECD) kindlustusandjate poolt pärast 01. augustit 2010. a sõlmitud investeerimiskontoga elukindlustuslepingud, mille alusvaraks on eelnimetatud väärtpaperid. Veel kuuluvad finantsvara hulka ülalnimetatud riikide krediitiasutustes avatud investeerimishoiused või muud sarnased maksustatava intressiga hoiused.

Finantsvaraks ei loeta valuutat. Seetõttu ei ole valuuta konverteerimine investeerimiskontol tulu teenimise eesmärgil lubatud (vt 2.3.1 ja 2.3.2).

Näide 7.

Investor A sai 2011.a 1. juulil 15 000 rahaühikut dividenditulu Tallinna börsil kaubeldava ettevõtte NIF aktsiate eest. Investor A kannab selle summa samal päeval oma investeerimiskontole.

Innustatuna oma investeerimishoiustaja soovist investeerib ta investeerimiskontolt summa 3000 rahaühikut oma Eesti kodupanga vahendusel 3. juulil 2011.a Helsingi börsil kaubeldava ettevõtte NAF aktsia ostuoptsioonidesse.

Investor A ostab oma NIF aktsiate ja NAF tuletisväärtpaperite riskide maandamiseks oma Eestis oleva kodupanga vahendusel 3. juulil 2011.a Londoni börsil noteeritud äriühingu NUF võlakirju 10 000 rahaühiku eest ning 4. juulil 2011.a Balti fondikeskuse nimekirjas oleva võlakirjafondi HUNT osakuid 5 000 rahaühiku eest.

Aasta lõpus vajab investor A ühe oma kinnisvaraprojekti realiseerimiseks lisaraha, mistõttu ta müüb 12. detsembril 2011.a ära enamuse NAF aktsia ostuoptsioonidest hinnaga 4 900 rahaühikut ja kõik võlakirjafondi HUNT osakud hinnaga 5 100 rahaühikut. Samal päeval kannab ta saadud raha investeerimiskontolt välja. Rohkem tehinguid investor A 2011.a oma investeerimiskontol ei tee.

Investor A esitab 2011.a tuludeklaratsiooni:

Konto number või IBAN kood	Kande kuupäev	Konto sissemakse jääk enne tehingut	Sissemakse summa	Väljamakse summa	Veerg 5 - veerg 4 - veerg 3:	
					maksustatav summa (positiivne tulem või null)	edasi kantav summa (negatiivne tulem plussmärgiga kantakse järgmise rea veergu 3)
1	2	3	4	5	6	7
12345	01.07	0	15 000	-	-	-15 000
12345	12.12	15 000	-	10 000 (4900+5100)	-	-5 000
Kokku:					0	X

2011.a eest investoril A maksukohustust ei teki, sest sissemaksete jääk on positiivne – väljamaksed ei ületa sissemaksete jääki.

3.1. Investeerimisriskiga elukindlustuslepingud

Investeerimisriskiga elukindlustuslepingute (IRE lepingud) puhul on tekitanud küsimusi IRE lepingutele sätestatud mõnevõrra eripärane üleminekutähtaeg ja nendele lepingutele seni kehtinud maksuvabastuse kaotamine.

3.1.1. IRE lepingute maksustamine „tavalises süsteemis“

Tulumaksuga maksustatakse IRE lepingu alusel kindlustusvõtjale või soodustatud isikule makstud summa, millest on maha arvatud sama lepingu alusel tasutud kindlustusmaksed¹¹. Sellele reeglile on täpsustus, et summa maksustatakse juhul, kui see on makstud välja enne 12 aasta möödumist kindlustuslepingu sõlmimisest ja see leping on sõlmitud enne 1. augustit 2010. Lepingu sõlmimise kuupäeva piirang lisati investeerimiskonto süsteemi loonud seadusemuudatusega, sest peeti vajalikuks sellise toote võrdlemisi ulatuslikku tulumaksuvabastust piirata. Kindlustuslepingu vormis tegeletakse tegelikult otseselt investeerimisega ning maksueelis saavutati üksnes teistsuguse tehinguvormi valikuga.

Näide 8.

Investor E sõlmib 15.07.2004 IRE lepingu. 16.01.2011 makstakse Investor E-le IRE lepingu alusel välja 115 rahaühikut. Selleks ajaks on E tasunud sama lepingu alusel kindlustusmaksid 85 rahaühikut.

- 2011 tuludeklaratsioonil arvab investor oma IRE lepingu alusel saadud väljamaksetest maha sama lepingu alusel tasutud kindlustusmaksed: $115 - 85 = 30$.
- 30 rahaühikut maksustatakse tulumaksuga, sest see maksti välja enne 12 aasta möödumist IRE lepingu sõlmimisest.

Näites toodud tehing oleks maksustatud ka ilma TuMS muudatusega, millega kaotati tingimuslik maksuvabastus. Kuidas aga toimib 12 aasta reegel?

Näide 9.

Investor B sõlmib 25.07.2010 IRE lepingu. 23.11.2023 makstakse Investor B-le IRE lepingu alusel välja 1150 rahaühikut. Siin ei oma aga tähtsust, kui palju ta selleks ajaks kindlustusmaksid tasunud oli.

Selle IRE lepingu alusel saadud summa on täies ulatuses maksuvaba, sest

- lepingu sõlmimisest on möödunud üle 12 aasta
- leping on sõlmitud enne 1.08.2010.

Seega ei pea arvestama väljamakse ja kindlustusmaksete vahet.

Viimases näites toodud maksuvabastuse saavad vaid IRE lepingud, mis on sõlmitud enne 1. augustit 2010. Kõikidele pärast seda kuupäeva sõlmitud lepingutele kehtib üldreegel (TuMS § 20 lg 3 esimene lause) – väljamakse ja kindlustusmaksete vahe maksustatakse.

¹¹ Tulumaksuseadus, § 20 lg 3.

Näide 10.

Investor C sõlmib 2.08.2010 IRE lepingu. Selle lepingu alusel makstakse C-le välja 3500 rahaühikut, ning siin ei omagi õigupoolest tähtsust kuupäev, millal väljamakse tehakse. Väljamakse aasta tuludeklaratsioonil (olgu see samuti näiteks 2023) arvatakse väljamaksest maha sama lepingu alusel tasutud kindlustusmaksed (olgu see 3000). Selle IRE lepingu alusel tehtud väljamaksest maksustatakse 500 rahaühikut ($3500-3000=500$).

3.1.2. IRE leping kui finantsvara, mida võib soetada investeerimiskontolt

Alates 1.08.2010 sõlmitud IRE leping on finantsvara, millelt saadud tulu maksustamist on võimalik investeerimiskontot kasutades edasi lükata. Selleks tuleb leping „soetada” investeerimiskontol oleva raha eest – tasuda kindlustusmaksed investeerimiskontolt. Loomulikult tuleb ka väljamakse suunata investeerimiskontole.

Lisaks peab IRE lepingu alusvaraks olema TuMS § 17¹ lg 1 punktides 1-4 ja lõike 3 punktis 1 nimetatud finantsvara. Lühidalt öeldes võib alusvaraks olla avalikult pakutav väärtpaber; teatud riikide väärtpaberiturul või alternatiivturul kauplemisele võetud väärtpaber; eelmistega hõlmamata sellise investeerimisfondi aktsia või osak, mille üle teostatakse järelevalvet, ja maksustatava intressiga hoius. Samuti peab leping olema sõlmitud kindlustusandjaga, kes asub ühes peatükis 2.1 nimetatud riikidest, kus avatud pangakontot on võimalik investeerimiskontona kasutada.

Ajavahemikus 1.08.2010 kuni 31.12.2010 sõlmitud IRE leping on võimalik investeerimiskonto süsteemi tuua, deklareerides 2011. aasta investeerimiskonto sissemaksena selle lepingu alusel tehtud sisse- ja väljamaksete vahe 31.12.2010 seisuga või selleks kuupäevaks kogunenud kogumisreservi väärtuse. Edaspidi alates 1.01.2011 tuleb kindlustusmaksed tasuda investeerimiskontolt.

Alates 1.01.2011 sõlmitud IRE lepingute kindlustusmaksed tuleb tasuda algusest peale investeerimiskontolt, kui soovitakse lepingu alusel saadava summa maksustamist edasi lükata.

Näide 11.

Investor D sõlmib 2.08.2010 IRE lepingu. Tema IRE leping on käsitletav finantsvarana, sest see on sõlmitud pärast 1.08.2010 ja selle alusvara vastab esitatud nõuetele. D soovib selle IRE lepingu alusel saadava summa maksustamist edasi lükata ja avab endale investeerimiskonto.

- Lepingu igakuised kindlustusmaksed on 25 rahaühikut, need tasutakse 12. kuupäeval.
- Kindlustusmaksete maksmiseks kannab D igal kuul enne 12. kuupäeva investeerimiskontole kindlustusmakseteks vajamineva raha. 10.07.2011 kannab ta investeerimiskontole 50 rahaühikut – nii juuli- kui augustikuise kindlustusmakse jaoks.
- 31.12.2010 seisuga on tema IRE lepingu kogumisreserv 125 rahaühikut.

2012 kevadel esitab Investor D 2011.a tuludeklaratsiooni:

Konto number või IBAN kood	Kande kuupäev	Konto sissemakse jäák enne tehingut	Sissemakse summa	Väljamakse summa	Veerg 5 - veerg 4 - veerg 3:	
					maksustatav summa (positiivne tulem või null)	edasi kantav summa (negatiivne tulem plussmärgiga kantakse järgmise rea veergu 3)
1	2	3	4	5	6	7
12345	01.01	0	125	-	-	-125
12345	10.01	125	25	-	-	-150
12345	11.02	150	25	-	-	-175
12345	09.03	175	25	-	-	-200
12345	10.04	200	25	-	-	-225
12345	07.05	225	25	-	-	-250
12345	12.06	250	25	-	-	-275
12345	10.07	275	50	-	-	-325
12345	10.09	325	25	-	-	-350
12345	11.10	350	25	-	-	-375
12345	09.11	375	25	-	-	-400
12345	10.12	400	25	-	-	-425
Kokku:					0	X

- 2018 tasub D jaanuarist märtsini IRE lepingu viimased kindlustusmaksed.
- 2.04.2018 makstakse Investor D-le IRE lepingu alusel 2350 rahaühikut, ühtlasi leping lõpeb.
- 5.04.2018 võtab D 1500 rahaühikut investeerimiskontolt välja, kontole jääb 850 rahaühikut.
- 15.05.2018 ostab ta AS JKL aktsiaid 500 rahaühiku eest.

2018. aasta tuludeklaratsioonis esitab ta järgnevad andmed:

Konto number või IBAN kood	Kande kuupäev	Konto sissemakse jäák enne tehingut	Sissemakse summa	Väljamakse summa	Veerg 5 - veerg 4 - veerg 3:	
					maksustatav summa (positiivne tulem või null)	edasi kantav summa (negatiivne tulem plussmärgiga kantakse järgmise rea veergu 3)
1	2	3	4	5	6	7
12345	10.01	1800	25	-	-	-1825
12345	08.02	1825	25	-	-	-1850
12345	10.03	1850	25	-	-	-1875
12345	05.04	1875	-	1500	-	-375
Kokku:					0	X

- 13.04.2019 võtab Investor D investeerimiskontolt 350 rahaühikut.
- 17.07.2019 müüb AS JKL aktsiaid 650 rahaühiku eest.
- 12.09.2019 võtab investeerimiskontolt 650 rahaühikut.

2019. aasta tuludeklaratsiooni esitab Investor D järgmised andmed:

Konto number või IBAN kood	Kande kuupäev	Konto sissemakse jäák enne tehingut	Sissemakse summa	Väljamakse summa	Veerg 5 - veerg 4 - veerg 3:	
					maksustatav summa (positiivne tulem või null)	edasi kantav summa (negatiivne tulem plussmärgiga kantakse järgmise rea veergu 3)
1	2	3	4	5	6	7
12345	13.04	375	-	350	-	-25
12345	12.09	25	-	650	625	-
Kokku:					625	X

Toodud näite puhul tuleb rõhutada, et investeerimiskontot ei pea olemas olema enne 1.01.2011 ja kontot ei pea avama samal ajal IRE lepingu sõlmimisega.

Kindlasti on investori jaoks oluline, et ta järjekindlalt tasuks kindlustusmakseid investeerimiskontolt. Vastasel juhul arvutatakse tulumaks suuremalt summalt.

Näide 12.

Investor B on IRE lepingu kindlustusmakseid 5 aasta jooksul tasunud pidevalt investeerimiskontolt, aga enne lepingu lõppemist tasub ta mingil põhjusel kahel kuul kindlustusmakse pangakontolt, mis ei ole tema investeerimiskonto.

- 2017. aasta alguses on investeerimiskonto sissemaksete (ja ühtlasi ka kindlustuslepingu sissemaksete) jääk 5600 rahaühikut.
- Igakuine kindlustusmakse on 100 rahaühikut, mis tasutakse 10. kuupäeval B investeerimiskontolt.
- B kannab enne 10. kuupäeva kindlustusmakse jaoks raha investeerimiskontole.
- 2017 veebruaris ja märtsis ei kanna B vajalikke summasid investeerimiskontole, vaid tasub kindlustusmakse oma „igapäevaselt” pangakontolt.
- 20.05.2017 kantakse lepingu alusel B investeerimiskontole 6600 rahaühikut.
- 25.05.2017 võtab B investeerimiskontolt kogu summa välja.

2017. aasta tuludeklaratsiooni esitab Investor B järgmised andmed.

Konto number või IBAN kood	Kande kuupäev	Konto sissemakse jääk enne tehingut	Sissemakse summa	Väljamakse summa	Veerg 5 - veerg 4 - veerg 3:	
					maksustatav summa (positiivne tulem või null)	edasi kantav summa (negatiivne tulem plussmärgiga kantakse järgmise rea veergu 3)
1	2	3	4	5	6	7
12345	07.01	5600	100	-	-	-5700
12345	08.04	5700	100	-	-	-5800
12345	25.05	5800	-	6600	800	
Kokku:					800	X

Kindlustusmaksete summa oli 6000 rahaühikut ja „tavalises süsteemis” oleks maksustatud 600 rahaühikut (6600-6000). Investeerimiskonto puhul aga võetakse arvesse vaid investeerimiskonto sissemaksed.

IRE lepingu soetamismaksumuseks investeerimiskonto süsteemis loetakse IRE lepingu sissemaksete summa, millest on lahutatud IRE lepingu väljamaksete summa. Investeerimiskonto sisse- ning väljamaksed IRE lepingu soetamismaksumust ei mõjuta.

Kui B-l oli algusest peale kavatsus lepingu lõppemisel selle alusel saadud summa investeerimiskontolt välja võtta, siis polnud üldse vajalik seda IRE lepingut investeerimiskontolt soetada.

3.1.3. Väljamakse soodustatud isikule

Investeeringukonto vahendusel ei ole soovitatav soetada IRE lepingut, mille väljamakse tehakse lepingu lõppedes kolmandale isikule (soodustatud isik). Investeeringukonto süsteemi kasutamisel tekib sel juhul topeltmaksustamine – väljamakse maksustatakse kindlustusvõtja ja ka kolmanda isiku tuluna.

Investeeringukonto vahenditest soetatud IRE lepingu alusel tehtud väljamakse, mis ei laeku kindlustusvõtja investeeringukontole, on investeeringukonto väljamakse ja sellega vähendatakse investeeringukonto sissemaksete jääki.

Kolmanda isiku puhul ei oma tähendust, kas see leping on soetatud kindlustusvõtja investeeringukonto rahast ja lähtutakse TuMS § 20 lõikest 3 – tulumaksuga maksustatakse IRE alusel soodustatud isikule makstud summa, millest on maha arvatud sama lepingu alusel tasutud sissemaksed. Maksukohustus tekib väljamakse saamise aastal.

Näide 13.

B otsustab oma lapse ülikooli õppemaksuks säästa ja koguda raha IRE lepingu vahendusel. B on selles lepingus kindlustusvõtja ja tema laps on soodustatud isik.

8 aastat hiljem tehakse IRE lepingu alusel väljamakse 5000 rahaühikut lapse pangakontole. Väljamakse saamise hetkel on B investeeringukonto sissemaksete jääk 4300 rahaühikut, sama on ka kindlustusmaksude summa. Muid investeeringuid B investeeringukonto vahendusel teinud ei ole.

Kuna lepingu alusel ei laekunud väljamakse B investeeringukontole ja ehkki otseselt B investeeringukontolt ei ole sellist raha välja makstud, tuleb B-l esitada järgmise sisuga deklaratsioon:

Konto number või IBAN kood	Kande kuupäev	Konto sissemaks jääk enne tehingut	Sissemaks summa	Väljamakse summa	Veerg 5 - veerg 4 - veerg 3:	
					maksustatav summa (positiivne tulem või null)	edasi kantav summa (negatiivne tulem plussmärgiga kantakse järgmise rea veergu 3)
1	2	3	4	5	6	7
12345	8.01	4165	45	-	-	-4210
12345	9.02	4210	45	-	-	-4255
12345	8.03	4255	45	-	-	-4300
12345	10.04	4300	-	5000	700	-
Kokku:					700	X

B laps esitab deklaratsiooni, millel lahutab kindlustuslepingu alusel saadud summast selle lepingu kindlustusmaksed – $5000 - 4300 = 700$ – ja saab oma tulumaksuga maksustatava summa (näite lihtsustamiseks ei ole siin arvestatud maksuvaba tulu).

Kuna näites toodud IRE leping oli sõlmitud lapsele kooliraha kogumiseks, siis ei olnud B-l mõistlik selle kindlustusmaksed tasuda investeeringukonto vahendusel. B eesmärk ei olnud kogutud raha edasi investeerida, vaid lapsele üle anda. Investeeringukonto võimaldab üksnes ilma vahepealse maksukohustuseta investeeringust saadud tulu reinvesteerida, mitte vabaneda tulumaksukohustusest.

Investeeringiskonto väliselt sõlmitud IRE lepingu puhul maksustatakse TuMS § 20 lg 3 alusel (nn „tavalises süsteemis”) ainult selle isiku tulu, kes väljamakse saab.

IRE lepingu alusel soodustatud isikule makstud surma juhtumi kindlustuse hüvitis on TuMS § 20 lg 5 alusel tulumaksuvaba. Maksuvabastus ei laiene teistele surma juhtumi korral IRE lepingu alusel soodustatud isikule makstavatele summadele, näiteks kogumisreservi väljamaksetele.

3.2. Hoiused, mille intress on maksustatav

Tulumaksuseaduse muudatusega, millega loodi investeeringiskonto süsteem, muudeti ka hoiuseintressi maksustamise korda¹². Varasemalt oli tulumaksuvaba igasugune intress, mis saadi Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigi krediitiasutuses¹³ hoiustatud summalt. Alates 1.01.2011 kehtib sellele piirang, mille kohaselt ei vabastata tulumaksust investeeringiskontol raha hoiustamise eest saadud intressi ja intressi, mis sõltub osaliselt või täielikult väärtpaberi, hoiuse, valuuta, muu instrumendi või selle alusvara väärtusest või selle muutusest. Intress on maksustatav juhul, kui lepingust tulenevalt tekib intressi saajal nõudeõigus intressi muutuseks tulenevalt väärtpaberi, hoiuse, valuuta, muu instrumendi või selle alusvara väärtusest või selle muutusest. Muudatus jätab tulumaksust vabastatuks intressi, mille suurus lepingu perioodil ei muutu või muutub lepingu pooleks oleva krediitiasutuse ühepoolse otsuse alusel talle selleks lepinguga antud õigust kasutades. Traditsioonilised sõltuva intressiga hoiused on niinimetatud investeeringischoiused, millega on võimalik teenida tavalisest hoiusest suuremat intressi, kuna makstav intress sõltub väärtpaberite hindade liikumisest. Enne 01.01.2011 sõlmitud lepingutele kehtib üleminekuperiood (vt p 7.1).

Tavahoiuse ja maksustatava intressiga hoiuse maksustamiserinevusi kirjeldab järgnev tabel:

	Tavahoius	Maksustatava intressiga hoius
Investeeringiskonto väline süsteem	Intressitulu ei ole maksustatav. ¹⁴ Tulumaksu maksmise kohustuse edasilükkamiseks ei ole vajadust.	Intressitulu on maksustatav. ¹⁵ Intressitulult tulumaksu tasumise kohustust ei ole võimalik edasi lükata (vt alljärgnevad näited 14.1 ja 14.2).
Investeeringiskonto süsteem	Maksuvaba intressiga hoius ei ole finantsvara ¹⁶ ning selle soetamist investeeringiskontol oleva raha eest käsitletakse väljamaksena.	Intressitulu on maksustatav. ¹⁷ Intressitulu tasumise kohustust on võimalik edasi lükata. ¹⁸ (vt alljärgnevat näidet 14.3).

Erinevalt väärtpaberitest ei ole investeeringiskonto välises süsteemis maksustatava intressiga hoiuse intressitulu maksustamisel õigust maha arvata ostmis- (näiteks riskipreemia) ja müügikulud (näiteks katkestamistasu). Investeeringiskonto süsteem võimaldab tasaarveldada maksustatava intressiga hoiustelt saadud kasumeid ning kahjumeid, kuna maksustamisele kuuluvad ainult kõikidele investeeringiskontodele tehtud sissemaksid ületavad väljamaksed. Investeeringiskonto kõik ostmis- (seal hulgas riskipreemia) ja müügikulud (seal hulgas

¹² Tulumaksuseadus, § 17.

¹³ Täpsemalt: EMP lepinguriigi residentist krediitiasutus või krediitiasutuse lepinguriigis asuv püsiv tegevuskoht

¹⁴ Tulumaksuseadus, § 17 lg 2

¹⁵ Tulumaksuseadus, § 17 lg 3 p 1

¹⁶ Tulumaksuseadus § 17¹ lg 2 p 4

¹⁷ Tulumaksuseadus, § 17 lg 3 p 2

¹⁸ Tulumaksuseadus, § 17¹ lg 1 ja lg 2 p 4

katkestamistasu) loetakse finantsvara soetamiskuludeks, mida ei käsitleta väljamaksena investeerimiskontolt.

Näide 14.

Näide 14.1

- Investor A sõlmib 2011. a investeerimiskonto süsteemi väliselt maksustatava intressiga hoiuse „ABC” hoiusummaga 10 000 rahaühikut, millele investor A lisab riskipremia 1 000 rahaühikut.
- Hoiuse tähtaja möödumisel maksab pank investor A-le tagasi hoiustatud põhisumma 10 000 rahaühikut koos intressituluga 300 rahaühikut.
- Hoiuse tähtaja möödumisel on investor A saanud kahjumit 700 rahaühikut (11 000 - 10 300) ja investor A on kohustatud tasuma tulumaksu 300 rahaühiku pealt.
- Investoril A ei ole võimalik hoiuselt „ABC” tekkinud tulumaksukohustust edasi lükata.

Näide 14.2

- Investor B sõlmib 2011.a investeerimiskonto süsteemi väliselt kolmeaastaseks hoiustamisperioodiks kaks järgnevat maksustatava intressiga hoiust:
 - riskipremiata hoius „POS” hoiusummaga 10 000 rahaühikut ning
 - hoius „NEG” hoiusummaga 10 000 rahaühikut koos riskipremiaga 1 000 rahaühikut.
- Hoiuste tähtaja möödumisel 2014. a teenib investor B hoiuselt „POS” intressitulu 3 000 rahaühikut, hoiuselt „NEG” investor tulu ei teeni, riskipremia maksmise tõttu saab investor B sellelt investeeringult kahju 1 000 rahaühikut.
- Investoril B ei ole võimalik hoiuselt „POS” saadud 3 000 rahaühikut kasumit ja hoiuselt „NEG” saadud 1 000 rahaühikut kahjumit tasaarveldada.
- Investoril B tekib tulumaksu kohustus 3000 rahaühiku pealt.

Näide 14.3

- Investor C nimetab oma rahakonto investeerimiskontoks ning deklareerib sellel olevad 21 000 rahaühikut investeerimiskonto sissemaksena;
- Investor C sõlmib 2011.a investeerimiskonto süsteemis kolmeaastaseks hoiustamisperioodiks kaks järgnevat maksustatava intressiga hoiust:
 - riskipremiata hoius „POS” hoiusummaga 10 000 rahaühikut ning
 - hoius „NEG” hoiusummaga 10 000 rahaühikut koos riskipremiaga 1 000 rahaühikut.
- Investor C tasub hoiusummad ning riskipremia investeerimiskontol olevast rahast;
- Hoiuste tähtaja möödumisel 2014. a teenib investor C hoiuselt „POS” intressitulu 3 000 rahaühikut, hoiuselt „NEG” investor tulu ei teeni, riskipremia maksmise tõttu saab Investor C sellelt investeeringult kahju 1 000 rahaühikut;
- Investor C investeerimiskontole laekub hoiuste tähtaja möödumisel 23 000 rahaühikut;
- Intressi teenimisega Investor C maksukohustust ei teki;
- Maksukohustus tekib alles raha välja võtmisel investeerimiskontolt. Maksustatakse osa, milles väljamaksed ületavad sissemaksleid ehk käesoleva näite puhul $23\,000 - 21\,000 = 2\,000$ rahaühikut.

4. Pärandina ja kinke teel saadud finantsvara investeerimiskonto süsteemis

Pärandina või kinke teel saadud finantsvaralt saadud tulult tekkiva tulumaksukohustuse edasilükkamiseks tuleb selle finantsvara soetamismaksumus deklareerida investeerimiskonto sissemaksena¹⁹. Peale 01.01.2011 pärandi ja kinke teel saadud finantsvara võib deklareerida sissemaksena igal ajal, sellele ei kohaldu tavapärased piirangud (vt p 2.2 ja 7.2).

Seejuures peetakse silmas soetamismaksumust pärandi või kinke saaja jaoks. Kui pärandi või kinke saaja ei tee kulutusi pärandi või kinke vastuvõtmiseks, siis on soetamismaksumus null. Tavajuhtumil peaks ta selle vara võõrandamise korral kogu müügitulu pealt tulumaksu maksuma. Deklareerides aga selle soetamismaksumuse (nulli) investeerimiskonto sissemaksena, on maksumaksjal võimalik hiljem selle vara võõrandamisest saadud tulu edasi investeerida ja mitte maksta sellelt tulumaksu vara võõrandamisele järgneval aastal.

Pärandi ja kinkena saadud raha, mis laekub investeerimiskontole, on investeerimiskonto sissemaks.

5. Kohustuste tagamine

Investeerimiskontol olevat raha ei või kasutada niisuguste kohustuste tagatisena, mis ei ole seotud finantsvara soetamisega²⁰. Kui selle vastu eksitakse, siis ei saa finantsvaralt saadavalt tulult tekkivat maksukohustust edasi lükata. Sellisel juhul peab deklareerima sellel investeerimiskontol oleva raha jäägi väljamaksena. Väljamaksena deklareeritakse ka sellel kontol olnud raha eest soetatud alles oleva finantsvara soetamismaksumus.

Näide 15.

Investor A kasutab investeerimiseks kahte investeerimiskontot. Kontol 12345 tal hetkel raha ei ole, kuid kontol 54321 on 10 000 rahaühikut. Mingil põhjusel on tal vajalik laenata 20 000 rahaühikut, ja selle kohustuse tagamiseks aktsepteerib laenuandja rahaga pangakontot (A investeerimiskonto). A tagab laenu oma kontoga 54321.

Kuna eelnevat ei ole investeerimiskonto puhul lubatud teha, peab ta sellel kontol oleva raha (10 000 rahaühikut) deklareerima investeerimiskonto väljamaksena. Lisaks peab ta väljamaksena deklareerima sellel kontol olnud raha eest soetatud alles oleva finantsvara soetamismaksumuse. Praktiliselt ei ole antud pangakonto selle tulemusel enam investeerimiskonto. Ka sellel kontol olnud raha eest soetatud finantsvara „väljub“ investeerimiskonto süsteemist ja sellelt saadud kasu maksustatakse tulevikus „tavalise süsteemi“ reeglite alusel.

A-l on alles kontol 54321 olnud 5000 rahaühiku eest soetatud AS FGH aktsiad ja 3000 rahaühiku eest soetatud DEB võlakirjad.

A sõlmis tagatislepingu 05.05 – sama kuupäevaga tuleb deklareerida ka väljamaksed 18 000 rahaühikut (10 000 kontol olevat rahaühikut, 5000 rahaühikut AS FGH aktsiate soetamismaksumus ja 3000 rahaühikut DEB võlakirja soetamismaksumus).

¹⁹ Tulumaksuseadus, § 17² lg 8.

²⁰ Tulumaksuseadus, § 17² lg 12.

Eelneva tulemusel deklareerib A järgnevad andmed:

Konto number või IBAN kood	Kande kuupäev	Konto sissemakse jääk enne tehingut	Sissemakse summa	Väljamakse summa	Veerg 5 - veerg 4 - veerg 3:	
					maksustatav summa (positiivne tulem või null)	edasi kantav summa (negatiivne tulem plussmärgiga kantakse järgmise rea veergu 3)
1	2	3	4	5	6	7
54321	05.05	28 000	-	10 000	-	-18 000
54321	05.05	18 000	-	5 000	-	-13 000
54321	05.05	13 000	-	3 000	-	-10 000
Kokku:						X

Sellega on AS FGH aktsiad ja DEB võlakirjad investeerimiskonto süsteemist „väljunud” ning nendelt saadud kasu, sealhulgas DEB võlakirjalt makstav intress, maksustatakse „tavalise süsteemi” reeglite alusel.

A ei kasutanud näite alguses nimetatud kontot nr 12345 tagatisena ja seda kontot saab ta vabalt investeerimiskontona edasi kasutada.

Investeerimiskontol olevat raha on võimalik kasutada selliste kohustuste tagatisena, mis on otseselt seotud finantsvara soetamisega. Mõne finantsinstrumendiga seotud tehingute puhul on vaja konkreetse tehingu tagamiseks kasutada pangakontol olevat raha (nt teatud tuletistehingud, väärtpaberite laenamise tehingud, sh väärtpaberite lühikeseks müük).

Oluline on silmas pidada, et finantsvara ennast võib pantida ilma eelkirjeldatud tagajärgedeta. Sellisel juhul tuleb investeerimiskonto väljamaksed deklareerida ainult juhul, kui oma võlakohustust täita ei suudeta ja tagatisvara võõrandatakse. Sellisel juhul tuleb võõrandamisest saadud raha (mis üldjuhul läheb otse võlausaldajale) deklareerida investeerimiskonto väljamaksena.

Näide 16.

B peab laenama 15 000 rahaühikut ja laenuandja aktsepteerib tagatisena B-le kuuluvaid AS JKL aktsiaid (väärtus 6000 rahaühikut) ja Fondi UFH osakuid (väärtus 9000 rahaühikut). Kuigi B on need soetanud investeerimiskonto rahast, ei kaasne sellega tema jaoks mingeid tagajärgi, kui selle finantsvara laenuandjale tagatiseks annab.

Paraku satub B oma kohustuse täitmisel hätta ja laenuandja soovib tagatiseks antud finantsvara võlakohustuse täitmiseks realiseerida. AS JKL aktsiad võõrandatakse hinnaga 6100 rahaühikut ja fondiosakud 8500 rahaühikuga. Sama võõrandamishind tuleb investeerimiskonto väljamaksena deklareerida – sellest varast saadud tulu ei laekunud B investeerimiskontole.

B esitab järgnevate andmetega deklaratsiooni:

Konto number või IBAN kood	Kande kuupäev	Konto sissemakse jääk enne tehingut	Sissemakse summa	Väljamakse summa	Veerg 5 - veerg 4 - veerg 3:	
					maksustatav summa (positiivne tulem või null)	edasi kantav summa (negatiivne tulem plussmärgiga kantakse järgmise rea veergu 3)
1	2	3	4	5	6	7
12345	12.06	20 000	-	6100	-	- 13 900
12345	14.06	13 900	-	8500	-	-5 400
Kokku:					0	X

Pangakonto aresti ei käsitata kontoga kohustuste tagamisena. Ka pangakontol raha broneerimist, mida klient ei pruugi saada otseselt mõjutada, ei tuleks käsitada kohustuse tagamisena.

6. Tulumaksu kinnipidamise kohustus

Üldreeglina on tulumaksu kinnipidaja kohustatud füüsilisele isikule makstavalt tulumaksuga maksustatavalt intressilt ja tulumaksuga maksustatavalt kindlustushüvitiselt tulumaksu kinni pidama²¹. Et võimaldada investeerimiskonto süsteemis sellise tulu maksustamise edasilükkamist, on tulumaksuseaduse § 40 lõiget 2 täpsustatud nõnda, et tulumaksuga maksustatavalt intressilt ja kindlustushüvitiselt ei peeta tulumaksu kinni, kui maksumaksja on tulumaksu kinnipidajat teavitanud, et intress või kindlustushüvitis on saadud investeerimiskontol olnud raha eest soetatud finantsvaralt. Samal põhimõttel on võimalik edasi lükata investeerimiskontol hoitava raha eest makstud intressi maksustamist.

Vältimaks investeerimiskontol olnud raha eest soetatud finantsvaralt makstavalt intressilt või kindlustushüvitiselt tulumaksu kinni pidamist, peab maksumaksja teavitama väljamakse tegijat, et see finantsvara on soetatud investeerimiskontol olnud raha eest.

Sellega seoses on tekkinud küsimusi just seoses IRE lepingutega, sest selle finantsvara soetamine toimub reeglina pikema aja jooksul. Tulumaksu kinnipidajate jaoks tekitab küsimuse näites 12 (vt ptk 3.1.2) toodud juhtum, kus kindlustusvõtja on osad maksed tasunud investeerimiskontolt ning osad muult kontolt.

Tulumaksu kinnipidaja jaoks on oluline TuMS § 40 lg 2 p 4, mille kohaselt tulumaksu ei peeta kinni, kui maksumaksja on teda teavitanud, et kindlustushüvitis on saadud investeerimiskontol olnud raha eest soetatud finantsvaralt. Seega on maksumaksja kohustus informeerida tulumaksu kinnipidajat, et antud finantsvaralt saadud tulult tulumaksu kinni pidama ei pea. Tulumaksu kinnipidamise seisukohalt ei ole oluline, kuhu raha laekub, vaid see, et kõnealune finantsvara on soetatud investeerimiskontol olnud raha eest.

Maksumaksjal on oluline teada, et kui nimetatud summa laekub mitte-investeerimiskontole, siis tuleb see kas viivitamatult kanda oma investeerimiskontole või deklareerida see tuludeklaratsioonis investeerimiskonto väljamaksena.

Tulumaksu kinnipidajale annab seadus sisuliselt õiguse lähtuda viimasest teatest, mille maksumaksja on esitanud. Kinnipidajal ei ole kohustust selgitada välja põhjuseid, miks väljamakse saaja aja jooksul erinevaid teateid esitab (näiteks kord esitab teate, et tegemist on investeerimiskontol olnud raha eest soetatud finantsvaraga; siis jälle, et tegemist ei ole sellise varaga jne). Väljamakse saaja (maksumaksja) peab oma tulu maksustamisel olulised andmed oma tuludeklaratsioonis deklareerima ning vastutab enda eksimuse eest maksuhalduri ees ise.

Kui kliendi eksimuse tõttu on siiski kindlustushüvitiselt tulumaks kinni peetud, võib klient saadud tulu netosumma deklareerida investeerimiskonto sissemaksena (vt ptk 2.3.1).

²¹ Tulumaksuseadus, § 40 lg 2, § 41 p-d 4 ja 6

7. Maksustatava intressiga hoiuse ja olemasolevate väärtpaberite üleminekusätted

IRE lepingule kehtestatud üleminekusätteid (TuMS § 61 lg 38) vaatlesime lähemalt 3. peatükis. Siin aga vaatame lähemalt tulumaksuseaduse § 61 lõikeid 37, 39 ja 40.

7.1. Hoiuseintressi maksustamise üleminekuregulatsioon

Tulumaksuseaduse § 17 muudatuse tulemusena maksustatakse väärtpaberi, hoiuse, valuuta, muu instrumendi või selle alusvara väärtusest või selle muutusest osaliselt või täielikult sõltuvad intressid. Kuivõrd sageli on hoiused sõlmitud pikema tähtajaga, on seadusega antud selliste hoiuste maksustamisele 3-aastane üleminekuaeg. Enne 01.01.2011 hoiustatud summalt kuni 31.12.2013 makstud intressi ei maksustata.

7.2. Olemasolevate väärtpaberite investeerimiskonto süsteemi viimine

Kui maksumaksja soovib enne 01.01.2011 soetatud väärtpaberitelt saadud tulu maksustamist edasi lükata, saab ta deklareerida nende väärtpaberite soetamismaksumuse investeerimiskonto sissemaksena 2011. aasta eest esitatavas tuludeklaratsioonis. Selle tulemusena vaadeldakse kogu investeerimiskonto reeglistikus neid väärtpabereid justkui investeerimiskontol olnud raha eest soetatud finantsvara.

Kui maksumaksja soovib hakata investeerimiskonto süsteemi kasutama ja tal on eelnevatel perioodidel tuludeklaratsioonil deklareeritud edasikantud kahju väärtpaberite võõrandamisest, võib ta ka selle summa deklareerida 2011. aasta investeerimiskonto sissemaksena. Sellisel juhul tuleb sissemaksena deklareerida kogu edasikantud kahju.

Näide 16.

Investorile B kuuluvad AS ABC aktsiad (soetamismaksumus 3000 rahaühikut, turuhind 3570 rahaühikut), AS DEF aktsiad (2000/1970) ja XYS Inc. aktsiad (6000/8000). Samuti on ta möödunud maksustamisperioodidel kandnud kahju väärtpaberite võõrandamisest, mida tal on võimalik 2011. aastasse edasi kanda (2100 rahaühikut). Investor B soovib oma edasist investeerimistegevust jätkata investeerimiskonto vahendusel. Ta võtab pangakonto nr 21435 kasutusele investeerimiskontona.

Seega esitab ta 2011. aasta tuludeklaratsiooni:

Konto number või IBAN kood	Kande kuupäev	Konto sissemakse jääk enne tehingut	Sissemakse summa	Väljamakse summa	Veerg 5 - veerg 4 - veerg 3:	
					maksustatav summa (positiivne tulem või null)	edasi kantav summa (negatiivne tulem plussmärgiga kantakse järgmise rea veergu 3)
1	2	3	4	5	6	7
21435	01.01	0	2100	-	-	-2100
21435	01.01	2100	3000	-	-	-5100
21435	01.01	5100	2000	-	-	-7100
21435	01.01	7100	6000	-	-	-13 100
Kokku:					0	X

Kui pangakonto jääk ei olnud 0, siis tuleb eelnevat kombineerida näitega 3.

Investeerimiskonto süsteemi võib Investor B üle viia nii kõik kui ka ainult osa aktsiatest.